

УДК: 373.3.016:811]:373.3.091.33

DOI <https://doi.org/10.32782/apv/2021.5.15>

Дар'я ГУБАРЄВА

кандидат педагогічних наук, доктор філософії, старший викладач, Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова, вул. Пирогова, 9, м. Київ, Україна, 02000

ORCID: 0000-0002-4513-8586

Оксана ОМЕЛЬЯНЧУК

практикуючий вчитель, Спеціалізована школи № 304, вул. Академіка Єфремова, 21А, м. Київ, Україна, 03179

ORCID: 0000-0003-0279-533X

Анастасія БІЛОЦЬКА

практикуючий вчитель, Спеціалізована школи № 304, вул. Академіка Єфремова, 21А, м. Київ, Україна, 03179

ORCID: 0000-0002-8503-9195

Бібліографічний опис статті: Губарєва, Д., Омелянчук О., Білоцька А. (2021). Формування соціальної компетентності на уроках іноземної мови засобами корпоративного навчання. *Acta Paedagogica Volynienses*, 5, 99–105, doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2021.5.15>

ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ НА УРОКАХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЗАСОБАМИ КОРПОРАТИВНОГО НАВЧАННЯ

Сучасний світ змінює віртуальні кордони країн. Це надає актуальності для оволодіння іноземною мовою. Оволодіння іноземною мовою дає змогу сучасній людині розширити свої можливості та збільшити потенціал успіху у суспільстві. Одним з питань стає розвиток соціальної компетентності та м'яких навичок сучасної особистості. Розвинуті соціальні навички дають змогу людині презентувати себе, ставати ініціатором соціальних дій, реалістично оцінювати соціальну дійсність та налагоджувати комунікативні зв'язки.

Поєднання двох проблем з одним алгоритмом вирішення дає можливість більше зорієнтуватися на сьогочасні тенденції (макдональдизацію) та усучаснити освітній процес. Мета цієї статті полягає в тому, щоб розкрити потенціал та можливості формування соціальної компетентності на уроках іноземної мови, використовуючи інструмент корпоративного вивчення мови. Методологія корпоративного вивчення іноземної мови відповідає сучасним соціальним пріоритетам та нейрокогнітивним дослідженням. Наукові дослідження показали, що саме корпоративне вивчення англійської мови – це ефективний інструмент тімбілдіngu. Це дає змогу створити умови для успішної соціалізації особистості та розвитку соціальних навичок.

Як експеримент нами було запропоновано курс «Світ у гармонії», що був перекладений на англійську мову («Harmony World») та запроваджений у загальноосвітній школі. Він побудований на корпоративному вивченні теми та створений з акцентом на розвиток усіх компонентів соціальної компетентності. Проведене дослідження показало динаміку росту якісних показників опанування іноземною мовою у суб'єктів освітнього процесу та динаміку росту рівня соціальної компетентності. Це підтвердило гіпотезу про інтеграцію розвитку двох компетентностей під час проходження одного курсу та ефективність запровадження корпоративного вивчення іноземної мови.

Ключові слова: соціальна компетентність, корпоративне вивчення мови, soft skills, функції та компоненти соціальної компетентності.

Daria HUBARIEVA

Candidate of Pedagogical Sciences, Ph.D., Senior Lecturer, National Pedagogical Dragomanov University, Pyrohova Str., 9, Kyiv, Ukraine, 02000

ORCID: 0000-0002-4513-8586

Oksana OMELIANCHUK

Practicing Teacher, Specialized School № 304, Akademika Yefremova Str., 21A, Kyiv, Ukraine, 03179

ORCID: 0000-0003-0279-533X

Anastasiia BILOTSKA

Practicing Teacher, Specialized School № 304, Akademika Yefremova Str., 21A, Kyiv, Ukraine, 03179

ORCID: 0000-0002-8503-9195

To cite this article: Hubarieva, D., Omelianchuk, O., Bilotska, A. (2021). Formuvannia sotsialnoi kompetentnosti na urokakh inozemnoi movy zasobamy korporatyvnoho navchannia [Formation of social competence in foreign language lessons by means of corporate learning]. *Acta Paedagogica Volynienses*, 5, 99–105, doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2021.5.15>

FORMATION OF SOCIAL COMPETENCE IN FOREIGN LANGUAGE LESSONS BY MEANS OF CORPORATE LEARNING

The modern world is changing the virtual borders of countries. This provides relevance for mastering a foreign language. Mastering a foreign language allows modern people to expand their capabilities and increase the potential for success in society. A separate issue is the development of social competence and soft skills of the modern personality. Developed social skills allow a person to present himself, to initiate social actions, to realistically assess social reality and to establish communicative connections.

The combination of two problems with one solution algorithm provides an opportunity to focus more on current trends (McDonaldization) and modernize the educational process. The purpose of this article is to reveal the potential and opportunities for the formation of social competence in foreign language lessons, using the tool of corporate language learning. The methodology of corporate foreign language learning corresponds to modern social priorities and neurocognitive research. The Research has shown that corporate English language learning is an effective team building tool. It allows to create conditions for successful socialization of the person and it also helps to develop social skills.

As an experiment, we proposed the course, which was translated into English as "Harmony World" and introduced in secondary school. The course is based on the corporate study of the topic and created with an emphasis on the development of all components of social competence. The study showed the dynamics of growth of qualitative indicators of foreign language acquisition in the subjects of the educational process and the dynamics of growth of the level of social competence. It confirmed the hypothesis of integration of the development of two competencies during one course and the effectiveness of the introduction of corporate foreign language learning.

Key words: social competence, corporate language learning, soft skills, functions and components of social competence.

Актуальність проблеми. Фундаментом якісних показників сучасної епохи став технологічний прогрес та багатогранне інформаційне поле, що привело до змін в освітніх тенденціях, методах та цілях. Наприклад, у сучасному світі зникають кордони. Завдяки технологічним проривам зникає бар'єр у спілкуванні між будь-якими країнами, виникає можливість ознайомитися з різноманітною інформацією у будь-якому куточку світу. З'являється потреба у вивченні загальноприйнятої мови (англійської) для усунення суцільних суспільних стін та більш комфортного перебування у сучасному часі. У зв'язку з цим не виникають сумніви в актуальності вивченні англійської мови.

Окремо слід вказати, що формування соціальної компетентності стає нагальною проблемою особистості. Адже людина – це соціальна істота. Відбувається вплив кожної самотійної одиниці суспільства на загальні чи конкретні фактори більш широкої маси людей, водночас соціальні інститути формують думки окремих особистостей. Тобто є двосторонній вплив,

що формує загальну картину сучасного світу (рис. 1). Формування соціальної компетентності у сучасних школярів впливає на утворення цінностей, пріоритетів у суспільстві та орієнтацію на результати.

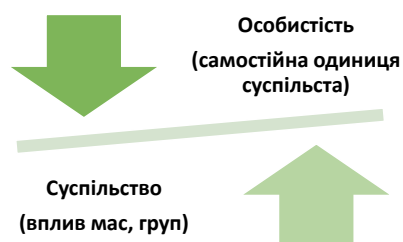

Рис. 1

Аналіз останніх досліджень і публікацій показав, що проблема формування соціальної компетентності включає в себе м'які навички (Д. Губарева, О. Демченко, Л. Канішевська, Л. Петько та інші), що надає ще більшої актуальності цій проблематиці.

Зокрема, ідеї формування соціальної компетентності цікавила таких учених, як: Н. Бориско,

І. Воробйов, Н. Гавриш, Н. Гез, Н. Головін, М. Гончарова-Горянська, В. Давидов, С. Козак, О. Коломінов, І. Кон, З. Корнаєв, О. Первак, Ю. Пассов, В. Редько, В. Скалкін, С. Хлебик та інші. Проте сучасні дослідження більше зорієнтовані на дослідження сутності проблеми (структура, зміст, рівні). А проблема методичних засад формування соціальної компетентності учнів недостатньо розроблена та потребує глибшого вивчення, зокрема саме на уроках іноземної мови, під час міжпредметної інтеграції.

Мета нашої наукової розвідки – розкрити потенціал та можливості формування соціальної компетентності на уроках англійської мови.

Основний матеріал. Становище індивіда в системі суспільних відносин завжди відігравало величезну роль. Загальні тенденції стратегії розвитку світу та темпи його трансформації задає саме суспільство, його потреби, вміння, знання. Людина виступає як одна із малесеньких деталей цієї величезної машини. І для гарної, продуктивної роботи потрібні сформовані механізми ефективної праці всіх її компонентів, тобто узгоджена взаємодія людей між собою. Вміння перебувати у соціальному середовищі та інтегруватись у соціальне життя є показником високого рівня соціалізації особистості, що ототожнюється з поняттям «сформована соціальна компетентність».

Серед науковців термін «соціальна компетентність» здобув популярність у середині ХХ століття. Суспільство зіштовхнулось із проблемою, яка стосувалася мирного існування людей серед людей. Механізація світу призвела до втрати цінності людських стосунків, особистості не потрібно було проявляти моральні закони щодо машин. Основна цінність людини на світовому ринку характеризувалася вмінням користуватися механізмами, вправно співпрацювати з технікою. Міжособистісному спілкуванню та відносинам людей між собою надавалося набагато менше часу, ніж, кажучи сучасною мовою, «тренингам» у роботі з технічними засобами. Проте у ХХІ столітті відбулися зміни в ціннісних орієнтаціях. Сучасний ринок праці звернув увагу на розвиток softskills та надав їм особливого пріоритету. Відповідно, провівши дослідження цього спрямування, дійшли висновку, що соціальна компетентність включає в себе розвинуті softskills (Губарева, 2020). Тобто, формуючи та розвиваючи одну із

ключових компетенцій, ми водночас розвиваємо пріоритетні навички ринку праці ХХІ століття, що обґрунтовує доцільність розроблення методичних засад формування соціальної компетентності.

Дослідники, розглядаючи це поняття, встановили, що «соціальна компетентність – це соціальні досягнення, глобальні судження про соціальні знання та взаємодія з навколишнім середовищем» (Егоров, 2003). В ідеях Ч. Кулі, У. Томаса, Ф. Знанецького та Дж. Міда «соціальна компетентність» характеризується як комунікаційна взаємодія особистості із суспільством (Козирев, 2013). Останні дослідження вказують, що ця компетентність формується на соціальному інтелекті, що включає в себе соціальну обізнаність та соціальні здібності. Тобто, окрім розуміння внутрішнього стану інших, потрібні вміння, що гарантують ефективні взаємодії. Проте вміння формуються під час активної соціальної позиції або у процесі взаємодії із суспільством.

Соціальна компетентність – одна із ключових компетентностей, що має міжпредметний та інтеграційний характер (Концепція Нової української школи). Під час вивчення іноземної мови відбувається активний розвиток саме цієї компетентності. Адже вивчення іноземної мови включає в себе не тільки розуміння та дотримання правил правопису, але і говоріння та сприймання самої мови співрозмовника.

Говоріння та сприймання – це вже міжособистісна комунікація, що за правильного «диригування» цим процесом може стати плідною платформою для розвитку соціальної компетентності. Дослідження показують, що учні, які здійснюють спільну навчальну діяльність, досягають більш високого рівня досягнень, ніж ті, що функціонують у межах конкурентних та індивідуалістичних структур навчання (Kagan, 1999). Адже у процесі спілкування включається емоційний та соціальний інтелект, що відіграє важливу роль у становленні особистості.

Саме кооперативне вивчення мови набуває широкого визнання через його внесок у підвищення продуктивності та досягнень і надання більших можливостей для спілкування (Zhang, 2010). Адже у процесі спільного говоріння відбувається зміна позицій учнів. Вони стають активними учасниками навчальної діяльності, враховуючи особисті інтереси, своє емоційне

поле та ці самі аспекти в усіх учасників розмови, що відображають компоненти соціальної компетентності.

У дослідженнях Д. Губаревої було встановлено, що кожний компонент соціальної компетентності виконує свою функцію, а саме (див. рис. 2).

Відповідно до вищенаведеної інформації можемо провести паралель процесу корпоративного вивчення іноземної мови із проявом функцій соціальної компетентності.

Так учні вчаться підтримувати розмову, під час якої відбувається взаємодія з метою максимального використання потреб спілкування іноземною мовою. Створюється сприятливий емоційний клімат, що сприяє підвищенню мотивації для вивчення іноземної мови. Надається час подумати та отримати підтримку від оточення у процесі розмови. Кооперативне вивчення іноземної мови також дає учням більше шансів висловлюватися та спілкуватися автоматично, не підкорюючись готовим шаблонам говоріння. Спільне навчання імітує життєві ситуації, що сприяють розумінню соціальної дійсності, проявляється турботливе мислення, ініціативність та самопрезентація, формуються вміння надання позитивного зворотного зв'язку співрозмовнику. Комплексно відбувається розвиток соціальної компетентності.

Зокрема, С. Жаботинська (Жаботинська, 2016) проводила нейрокогнітивні дослідження, які показали, що, по-перше, немає підтвердження щодо більш сприятливого віку вивчення іноземної мови відповідно до функціонування мозку. Проте є нейрофізіологічні особливості, які можуть допомогти полегшити практичний

процес вивчення іноземної мови відповідно до вікових особливостей. По-друге, для швидкого засвоєння іноземної мови вирішальною стала активація внутрішнього процесу пізнання. Тобто слід вибрати такі методики, які допоможуть учням самостійно вивести правило вживання чи поєднання мовних елементів. Це стає підтвердженням для ефективного використання корпоративного вивчення іноземної мови, адже учні під час розмови іноземною мовою звертаються до первинної мови, зіставляючи подібність рис зі своєю мовою, що дає змогу створити певні правила та норми вживання іноземних структур мовлення.

Слід зауважити, що створюються умови для розширення системи мовних центрів. Адже під час корпоративного вивчення іноземної мови виникають умови білінгвізму. Дві мовні системи можуть бути представлені у мозку як дві окремі системи, хоча і поєднані однією мовною системою, що полегшує процес засвоєння та використання іноземних слів (Жаботинська, 2016).

Так, наприклад, під час вивчення теми «Моя домівка» учням надається можливість розповісти про свою домівку та під час бесіди дізнатися інформацію співрозмовника. Зокрема є можливість створення проблемної ситуації: «Яку саме ти хотів би свою кімнату?» (What kind of room would you like?). Це створює емоційний фон, умови для практичного застосування набутих знань та непримусову атмосферу, долучаючи до роботи дві мовленнєві системи під однією метою. Тобто створюються умови для перемикавання кодів мовних систем, що дає можливість більш усвідомлено користуватись іноземною мовою.

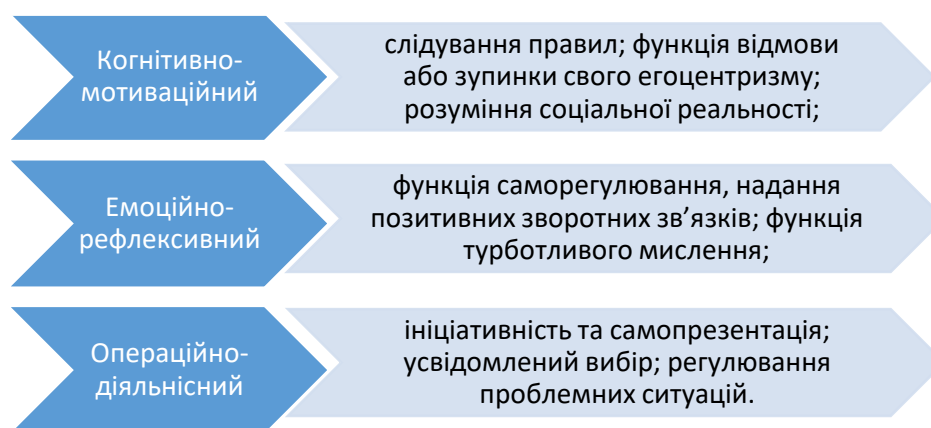

Рис. 2

Також під час вивчення цієї теми корпоративним навчанням відбувається розвиток компонентів соціальної компетентності. Адже учні навчаються презентувати свої думки, дослухатися до інших, опановують правила ведення розмов та навчаються вирішувати проблемні ситуації.

З метою виявлення ефективності використання корпоративного вивчення іноземної мови для розвитку саме соціальної компетентності було проведено дослідження. У формульованому експерименті брали участь учні Спеціалізованої школи 304 м. Києва експериментальної та контрольної груп (32 учні – експериментальна група (ЕГ), 30 – контрольна група (КГ)).

З метою якісного дослідження було використано діагностичні контрольні роботи для зрізу знань шестикласників з іноземної мови та діагностика соціальної компетентності Assessment of Social Competence (ASC): A scale of social competence functions (1985) (адаптована під вітчизняні цінності та вік молодшого школяра О. Матвієнко, Д. Губарєвим).

Як свідчать результати, отримані під час констатувального експерименту, рівень володіння іноземною мовою учнями 4 класу переважно середній. Рівень комунікативних знань та оволодіння іноземною мовою є недостатнім для спілкування іноземними мовами. Виникають труднощі в іншомовному спілкуванні. А також низький рівень мотивації в опануванні іншої мови. Діагностичний зріз рівня соціальної компетентності показав певні труднощі у школярів, які виникають під час спілкування, недостатню ініціативність та розуміння емоційного стану інших, що вказує на середній рівень соціальної компетентності.

Робота з учнями експериментальної групи проводилась у формі факультативних занять по дві години на тиждень протягом одного навчального року. Заняття проводилися викладачем англійської мови та психологом у двох підгрупах чисельністю по 14 осіб експериментальної групи та по 16 осіб у двох підгрупах контрольної групи.

Варто підкреслити, що важливу роль у формуванні соціальної компетентності відіграє оновлена структура уроку, що представлена у дисертаційній роботі Д. Губаревої «Формування соціальної компетентності молодших школярів засобами проєктної діяльності». Тому

першим пунктом у структурі формульованого експерименту було введення курсу «Світ у гармонії» (Harmony World), який був перекладений на англійську мову та запроваджений в експериментальні групи, що давало змогу підвищити мотивацію до вивчення іноземних мов та розвиток соціальної компетентності учнів.

Завдяки формульованому експерименту в учнів проявлялися зміни їхнього рівня соціальної компетентності, а також відбувалося дуальне вивчення іноземної мови, що давало змогу подолати мовні бар'єри. Також відбулося практичне накопичення знань з іноземної мови. Учні висловлювалися та обмінювалися думками відповідно до нової теми, перемикаючи мовні коди.

Окремо слід зауважити, що під час вивчення іноземної мови на курсі «Harmony World» були створені умови для усвідомлення цінності кожного слова, синтаксичної конструкції, що мають різні інтерпретації залежно від контексту. Що дало змогу створити умови для розвитку толерантності, дипломатичності, опанування різних стратегій поведінки та створення декількох варіантів вирішення проблемних ситуацій, тобто вплинути на підвищення рівня соціальної компетентності.

Показником засвоєння навчального матеріалу з іноземної мови була здатність характеризувати і пояснювати основні поняття, аналізувати та виконувати запропоновані вправи та завдання у курсі «Harmony World», які тісно пов'язані із проблематикою розвитку соціальної компетентності. На уроках були використані завдання, прийоми та методи корпоративного вивчення іноземної мови. Створювалися ситуації, які сприяли організації обговорень певних проблем, які пов'язані з опануванням та усвідомленням морально-етичних норм. Все це давало можливість спілкуватися та обмінюватися думками щодо усвідомленої соціальної позиції кожного учня.

Приклад завдань:

Analyze the extent of the conflict:

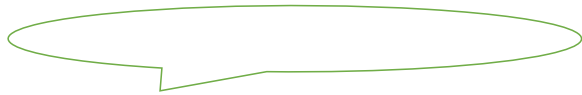
Level 1 – a hidden conflict – that arises during the insult of one side that hides it.

Level 2 – open conflict (nonviolent): quarrels, insults, disputes, clashes – verbal.

Level 3 – open conflict (violent): quarrel with the use of physical violence.

Level 4 – war: open, violent and intergroup conflict.

- Give a reasoned written answer to the question:
- Can we compare the manifestations of bullying with war?

На контрольному етапі виявлено наявність суттєвих позитивних зрушень у динаміці змін рівнів сформованості соціальної компетентності школярів та встановлена динаміка зростання рівнів знань з іноземної мови в експериментальній групі. Натомість контрольна група не мала таких суттєвих позитивних зрушень.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Сучасні мовні кордони зазнають великих змін. Більша частина світу приєднується до однієї спільної мови. Актуальність

у вивченні англійської мови не має заперечень. Та зі зміною у мовних кордонах відбуваються зміни щодо загальноприйнятих умінь та навичок людини. Загальний комплекс знань, умінь та навичок, який допомагає бути успішною особистістю в будь-якому куточку світу, з будь-яким представником країн, що відповідають сформованим компонентам соціальної компетентності. Методичне забезпечення розвитку цієї компетентності потребує окремої уваги. Тому нами було створено комплекс, який інтегрує в собі розвиток мовної компетентності із соціальною. Це полегшить освітній процес під час вивчення іноземної мови та налаштує учнів на практичне застосування своїх знань, умінь та навичок зі збільшенням позитивної енергії (N400 effect – P600 effect).

У перспективі подальшого дослідження – вивчення впливу проєктного корпоративного навчання на уроках іноземної мови.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Kagan, S.. Dimensions of cooperative classroom structures. In Slavin, R.E. et al (Eds.). *Learning to Cooperate, Cooperating to Learning*. New York: Plenum press, 1999. 452 p.
2. Paradis M. The neurofunctional components of the bilingual cognitive system. *Cognitive aspects of bilingualism*. Netherlands : Springer, 2007. P. 3–28.
3. Zhang Y. Cooperative language learning and foreign language learning and teaching. *Journal of language teaching and research*. 2010. Т. 1. №. 1. С. 81–83.
4. Губарева Д.В. Соціальна компетентність в умовах сучасної початкової школи України. *Вісник Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія». Педагогічні науки*. 2020. № 1 (19). С. 27–32.
5. Егоров Дмитрий Евгениевич. Формирование социальной компетентности студента среднего профессионального учебного заведения в процессе социального образования : дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.01 / Егоров Дмитрий Евгениевич ; Ин-т среднего проф. образования РАО. Казань, 2003. 188 с.
6. Жаботинська С., Плахотнюк Є. Вивчення іноземної мови дорослими: нейрокогнітивний ракурс. *Мовознавчий вісник* : зб. наук праць. Вип. 21. Черкаси : Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, 2016. Вип. 21. С. 7–17.
7. Канішевська Л.В. Крокуємо до соціальної зрілості : наук.-метод. посіб. К. : Ін-т проблем виховання НАПН України. 2011. 220 с.
8. Козирев М.П. Соціологія : навчальний посібник. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2013. 440 с.
9. Концепція Нової української школи. URL: <https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2017/07/konczepczyia.pdf> (дата звернення: 2.05.2021).
10. Петько Л.В. Лінгвосоціокультурний підхід у вивченні англійської мови новорічної пісні «Jingle Bells». *Topical issues of pedagogy* : Collective monograph. Edizioni Magi, Roma, Italy. 2019. С. 31–57.

REFERENCES:

1. Kagan, S. (1999). Dimensions of cooperative classroom structures. In Slavin, R.E. et al (Eds.). *Learning to Cooperate, Cooperating to Learning*. New York: Plenum press.
2. Paradis M. (2007). The neurofunctional components of the bilingual cognitive system. *Cognitive aspects of bilingualism*. Netherlands : Springer, pp. 3–28.
3. Zhang Y. (2010). Cooperative language learning and foreign language learning and teaching. *Journal of language teaching and research* T. 1. № 1., pp. 81–83.
4. Hubarieva D.V.(2020). Sotsialna kompetentnist v umovakh suchasnoї pochatkovoї shkoli ukraїni. *Visnik Alfreda Nobelya. Seriya «Pedagogika i psikhologiya»*. *Pedagogichni nauki*, № 1 (19), pp. 27–32.

5. Yegorov Dmitriy Yevgenievich (2003). Formirovanie sotsialnoy kompetentnosti studenta srednego professionalnogo uchebnogo zavedeniya v protsesse sotsialnogo obrazovaniya [Formation of social competence of a student of a secondary vocational educational institution in the process of social education] (PhD Thesis), Kazan.
6. Zhabotinska S., Plakhotnyuk (2016). Vivchennya inozemnoi movi doroslimi: neyrokognitivniy rakurs. *Movoznavchiy visnik. Zb. nauk prats. Vip. 21, Cherkasi*, pp. 7–17.
7. Kanishevska L.V. Krokujemo do sotsialnoi zrilosti: nauk.-metod. posib [Stepping to social maturity], Kyiv: In-t problem vikhovannya NAPN Ukraïni.
8. Kozyriev, M. (2013) *Sotsiologhiia: Navchalnyi posibnyk* [Sociology: Textbook], Lviv: Lvivskiy derzhavnyi universytet vnutrishnikh sprav.
9. Kontsepsiya Novoi ukraïnskoï shkoli. URL: <https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2017/07/konczepczyia.pdf> (data zvernennya: 2.05.2021).
10. Petko L.V. (2019) Linhvosotsiokulturnyi pidkhd u vyvchenni anhlomovnoi novorichnoi pisni «Jingle Bells». *Topical issues of pedagogy* : Collective monograph. Edizioni Magi, Roma, Italy, pp. 31–57.